

הפרשנות הכלכלית הנודעת קובעת הלכות מהפכניות

מעגל ההקטנים

שחלק ממנו מתרושש מזה). הקצה השני: המקבל את תוספות המחירים — הבעלים, היצרנים והמוכרים את הסחורות והשירותים, שהם רק חלק קטן של הציבור. אין ספק שכל אלה נהנים מזה. מכיוון שתוספת הכנסות היא עובדה קיימת באינפלציה, בשל התוספות המתמידות למחירי הסחורות והשירותים, הרי פירושו של שכר בלתי צמוד לאינפלציה הוא: שכר שאינו מקבל את המגיע לו מתוספת הכנסות אלה.

תוספת יוקר מלאה וצמודה היא גורם הבולם את האינפלציה

ובמקום השכירים מקבל אותו מישוהו אחר — המעסיק, היצרן או כל מוכר אחר. בצורה זו נוצרים ריווחי אינפלציה על חשבון השכיר, רים, ביגלל שכר העולה פחות משיעור האינפלציה. לפי החשבון, על בסיס הנתונים שנתפרסמו לאחרונה על-ידי הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה (הירחון הסטטיסטי לישראל מס' 1, ינואר 1979, עמ' 47, 53), השכר הריאלי ירד ב-3.3% בין הרבע השני לרבע השלישי, הגיע שיעור האינפלציה ל-7.1%, והצריכה הפרטית הריאלי עלתה גם היא ב-7.7%.

מכאן שהירידה הריאלית בשכר לא גרמה למיתון האינפלציה וגם לא בלמה את העלייה הריאלית בצריכה הפרטית. אך בטוח לגמרי שהיא גרמה להיווצרותם של ריווחי אינפלציה. מכאן שהשכר נסתם במשך הרבע השני (אפריל, מאי, יוני) של 1978 ב-20.175 מיליארד ל"י, הרי 3.3% של ירידה בשכר הריאלי פירושו 665.8 מיליון ל"י של רווחים אינפלציוניים על חשבון שכר זה בלבד.

הסחורות והשירותים לא הוזלו בסכום זה, כפי שהיה מתבקש, אלא נספגו על-ידי ריווחיהם של המוכרים השונים של סחורות ושירותים אלה. (יש עוד לציין במקום זה, שגם במיקרה והשכר הריאלי נשאר קבוע בין תקופה לתקופה — דבר שהסתדרות כל-יך גאה בו, כאשר זה קורה — הרי זה עדיין אומר שכל השכירים אינם מקבלים שום חלק מהגידול הריאלי של המשק).

ריווחי אינפלציה הנוצרים עדיין השכר אינם צודקים יותר מאשר ריווחי אינפלציה הנוצרים עדיין ההלוואות הלא-צמודות. למה כל מי שיוצא נגד ההתעשרות הקלה ביגלל ההלוואות הלא-צמודות, אינו יוצא נגד ההתעשרות הקלה ביגלל השכר שאינו צמוד?

למרות כל זה ולמרות הנסיון שלנו ושל העולם כולו, שכר נמוך עדיין נחשב למשהו שהוא טוב למשק. הוא נחשב, משום-מה, לדבר הכולם את האינפלציה, המעכב את האבטלה, המאזן את מאזן-התשלומים והעושה את כל הדברים הטובים והיפים למשק, בעודו עושה את ההיפך הגמור מזה. (המדינה היחידה שעלתה על ישראל בשיעור האינפלציה ב-1978 היתה ארגנטינה, שבה השכר כימעט נעלם).

מ דברים היום הרבה על ההון השחור. ברור שאין הוא אלא ריווחי אינפלציה שלא שולם עליהם המס. אך במיטו לא די. הוא חשוב ביותר, אך הוא בא לאחר-מעשה, כלומר, בשעה שרווחים אלה כבר נוצרו וקשה מאד לתפוס אותם. המיטו הוא חשוב מאד, אך אין בכוחו לעצור את התהליך של היווצרות הרווחים האלה.

ריווחי האינפלציה מוקים מאד גם לאחר מס, אולי במידה קטנה יותר. הביקושים הנובעים מהם עדיין ימי שיכו לעלות עם עליית המחירים, ולעכב את חיסול האינפלציה. לפי המדיניות הכלכלית הרוצה במאמת לחסל את האינפלציה צריכה להיות מכוונת לעצירת התהליך של היווצרות ריווחי אינפלציה, של ההתעשרות הקלה כתוצאה מן האינפלציה, בין אם נוצרים על חשבון ההלי וואות הבלתי-צמודות או על חשבון השכר הבלתי-צמוד.

תוספת-יוקר אמיתית המשולמת ב-100% ולעיתים תכור פות היא אחד האמצעים החשובים ביותר לעצירת התהליך של היווצרות ריווחי אינפלציה, וביחד איתו את האינפלציה כולה.

מאת אסתר אלכסנדר

יותר נכון: אל בעליו של גורם ייצור אחר. במיקרה זה — אל הקבלנים או הסוחרים. מקבלי ההלוואות. בעוד שנתוני ההלוואות המסובסדות אינם מקבלים את חלקם בהתייקרות האינפלציונית, בשל הריבית הלא-צמודה, הרי מקבלי ההלוואות מקבלים יותר מאשר "המגיע" להם מתוספת ההכנסות האינפלציוניות, כך שהתוצאה היחידה של הריבית, הנמוכה משיעור האינפלציה, היא היווצרותם של רווחים — הפסדים — אינפלציוניים. לא "חיסכון" לחברה, לא ירידת מחירים, אלא רווחים בלכוד לשיכבה אחת.

משמעות זו של הריבית הבלתי-צמודה לאינפלציה ברורה מאד לציבור וגם לכלכלנים, לפי התבטאויותיהם האחרונות. אך למה לא ברור, לא לציבור ועוד פחות לכלכלנים (ואם ברור להם, למה הם לא אומרים זאת?). שכל הדברים האלה לגבי ריבית בלתי-צמודה לאינפלציה נכונים גם לגבי שכר בלתי-צמוד — או צמוד למחצה — לאינפלציה?

אנחנו יכולים להכניס לכל מקום בניתוח הזה את המילה "שכר" במקום המילה "ריבית", וכל המישפטים יישארו נכונים. במקום נותני-ההלוואות נכתוב ציבור העובדי

שכר לא צמוד משפיע כמו הלוואה לא צמודה: הוא מגביר את האינפלציה

דים השכירים, במקום מקבלי ההלוואות נכי טוב המעסיקים, וכל הניתוח וכל המסקנות יהיו נכונים לגבי השכר שאינו עולה עם האינפלציה, כפי שהם נכונים לגבי הריבית הלא-צמודה — או הצמודה למחצה — לאינפלציה. השכר הוא אחת מעלויות-הייצור, לא פחות ולא יותר מאשר הריבית. המשמעות של שכר, שאינו צמוד באופן מלא למדד, זהה עם משמעותה של הריבית הבלתי-צמודה. שכר הצמוד רק ב-70% למדד, והצמודה המשווקת רק פעמיים בשנה, בזמן שעלויות המחירים היא רצופה לאורך התקופה, משמעותית תו איננה חיפיון לציבור, איננה האמת עליות מחירי הסחורות והשירותים שבייצורם הוא משתתף, ואיננה בלימת האינפלציה — אלא אך ורק עשיית רווחים אינפלציוניים על חשבו בן שכר זה.

ה ה הם המקורות של ריווחי האינפלציה? היום מבינים הכל — הציבור וגם הפרופסורים לכלי כלה — שריבית קבועה שאינה צמודה למדד האינפלציה היא מקור לא-אכזב לעשיית ריווחי אינפלציה עבור מקבלי ההלוואות. למרות שהריבית היא אחת מעלויות-הייצור, הרי היום ברור לכל — או לפחות הכל מתנסים בזה — שריבית נמוכה זו אינה מורידה את מחירי המוצרים שבייצורם היא משתתפת, ואפילו את קצב עלייתם אין היא בולמת. אין החברה "תוספת" בשל תשלום ריבית נמוכה משיעור האינפלציה, כי אותו תשלום שלא משולם עבור ההלוואות לנותני-ההלוואות אינו נחסך לחברה, בצורת ירידת המחירים, אלא פשוט הולך אל גורם-ייצור אחר;

פני זמן מה נפגשו פרופסורים לכלכלה עם ראש הממשלה ועם ועדת-הכספים של הכנסת, ונתבקשו להביע את דעתם בעניין "הצדדים הכלכליים החדשים" שנקטה הממשלה לבלית האינפלציה.

הם עשו זאת במיפגשים אלה וגם על דפי העיתונות. הם יצאו בעיקר נגד סיבסוד ההון על-ידי מתן הלוואות כריבית קבועה ובלתי הצמודה למדד, לבעלי-ההון בנייה-מזל. ברור שמקבלי ההלוואות הבלתי-צמודות באינפלציה

ריווחי האינפלציה הם בעצמם גורם חשוב להגברת האינפלציה

הדוהרת הם בנייה-מזל, כי הכסף שיחזירו בתום תקופת ההלוואה יהיה שווה פחות מהכסף שלוו. ההפרש כולו הוא הרווח שלהם, וההפסד כולו של משלמי-המיסים — במיקרה וההלוואה ניתנה על-ידי הממשלה, שלא זכו לקבל את מלוא הערך של כספם בחזרה.

צדקה, איווא, הכלכלנים שהתריעו נגד מתן הלוואות בלתי-צמודות עדיין הממשלה, כי בעיקבותיהן מתרחשת הלוואה הלוואה האלה. הם פשוט נסח לפנות מקבלי ההלוואות האלה. הם פשוט זכו בריווחי אינפלציה.

ריווחי אינפלציה אינם ככל רווח. אין הם באים כתוצאה של חריצות, הגדלת ההשקעות או הגברת הייעול. הם נובעים אך ורק מעצם קיומה של אינפלציה במשק, ואין שום צורך במאמץ כדי לזכות בהם. גם אם יש ויכוח בין כלכלנים, סוציולוגים ופילוסוף פים חברתיים מאסכולות שונות על הרווח — האם הוא צודק או לא — הרי אין שום ספק שרווח אינפלציוני הוא דבר בלתי-צודק לחלוטין. אין מרחיחי הרווח הזה צריכים להתאמץ כדי לזכות בהם. תהליך האינפלציה — שפירושו ירידה של ערך הכסף במשק — עושה את כל העבודה עבורם.

מעבר לזה, ריווחי אינפלציה נוצרים תמיד על חשבון של קבוצות אחרות, המפסידות באינפלציה, ללא עוול בכפיהן. אין הפסד אינפלציוני זה נובע מעצלות מחוסר-יעילות ומחוסר-יחיצות. העובדים הכי חרוצים, הכי יעילים והכי נחוצים יכולים להפסיד בה.

אין האינפלציה מחליקת את הפסדיה לא לפי הצדק החברתי, וגם לא לפי טובת המשק. ההיפך הוא הנכון. היא כהכרח גורמת להי ווצרות ריווחי אינפלציה, שמילכד היותם בלתי צודקים, הם גם מדרבנים ומאיצים את תהליך האינפלציה עצמו.

תכונה זו של ריווחי האינפלציה היא ההרסנית ביותר למשק. וזאת מן הסיבה הבאה: טבעי הדבר שכוח-הקנייה של אותם המרוויחים את ריווחי האינפלציה דווקא גדל עם עליית המחירים, תחת לרדת איתה. ריווחי-האינפלציה הרי נוצרים מעליית המחירים וברור שהם מוסיפים כוח-קנייה לאותם המרוויחים אותם. בצורה זו נוצרים במשק ביקושים העולים יחד עם עליית-המחירים.

רוב העם, שהם עובדים שכירים, מרגיש דווקא שכוח-הקנייה שלו יורד עם האינפלציה. נכון הוא שאילו היתה האינפלציה תלויה בביקושים שלהם, הרי היתה נעלמת מוזמן. אך הצרה היא שהביקושים העולים עם עליית-המחירים ידרבנו תמיד את האינפלציה למעלה. ביי קושים אלה שייכים למרוויחי ריווחי-האינפלציה. כל עוד קיימים ריווחי האינפלציה — האינפלציה לא תיעדם. זהו מעגל-קסמים.

ה ה הם המקורות של ריווחי האינפלציה?

היום מבינים הכל — הציבור וגם הפרופסורים לכלי כלה — שריבית קבועה שאינה צמודה למדד האינפלציה היא מקור לא-אכזב לעשיית ריווחי אינפלציה עבור מקבלי ההלוואות.

למרות שהריבית היא אחת מעלויות-הייצור, הרי היום ברור לכל — או לפחות הכל מתנסים בזה — שריבית נמוכה זו אינה מורידה את מחירי המוצרים שבייצורם היא משתתפת, ואפילו את קצב עלייתם אין היא בולמת. אין החברה "תוספת" בשל תשלום ריבית נמוכה משיעור האינפלציה, כי אותו תשלום שלא משולם עבור ההלוואות לנותני-ההלוואות אינו נחסך לחברה, בצורת ירידת המחירים, אלא פשוט הולך אל גורם-ייצור אחר;